

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

Det Kongelige Miljøverndepartement
Avdeling for kulturminneforvaltning
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

**Administrerende direktør/
Director General**

Kongens gt. 6
P.b. 8131 Dep
N-0033 Oslo
Tel., +47-21 09 49 90
Fax +47-21 09 49 98

Internet: www.ssb.no
E-post/E-mail: ssb@ssb.no

Oslo/Kongsvinger, 28.06.2002
Deres ref.: 2002-458-1 K/Thg/tla, Vår ref.: 02/614
Saksbehandler: Per Schønning og Svein Homstvedt
Seksjon for miljøstatistikk

Høringsuttalelse til NOU 2002:1 - Fortid former framtid. utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Miljøverndepartementet har i brev av 28.02.2002 bedt Statistisk sentralbyrå (SSB) om en uttalelse angående utredningen av mål, strategier og virkemidler i kulturminnepolitikken fra Kulturminneutvalget av 21. desember 2001.

Innledningsvis vil vi få bemerke at kulturminner i Norge representerer store økonomiske verdier, store opplevelsesverdier og store indirekte virkninger. De er imidlertid dårlig kartlagte, slik utvalget selv konstaterer i kapittel 4.

Gjennom vårt arbeid med resultatdokumentasjonssystemet (RDS), KOSTRA kommune- og fylkes-skjema for kulturminner, natur, miljø spesielt og gjennom arbeid med miljøstatistikk generelt, har vi arbeidet med å tilrettelegge data om kulturminner i noen år. På bakgrunn av dette vil vi understreke at Kulturminneutvalgets utredning og anbefalinger kan få stor betydning når det gjelder prioritering av forbedrede grunnlagsdata og dermed bedre muligheter for effektiv ressursallokering og miljøovervåking/resultatkontroll i videre arbeid med kulturminner og kulturmiljøer.

Et hovedinntrykk

Kulturminneområdet er i særlig grad kjennetegnet ved stort engasjement fra en rekke aktører, både i offentlig regi og ikke minst gjennom frivillige initiativ. De bankende hjerter er nødvendig for å kunne bevare og vedlikeholde en rekke av kulturminnene rundt i landet, og utvalgets innstilling illustrerer dette meget godt. Samtidig kan det oppstå et gap mellom engasjement, kunnskap og tilstandsovervåking, og utvalget erkjenner at kjennskapen til tilstanden for kulturminnene er fragmentarisk, med den risiko dette medfører for at man gjør feil prioriteringer. Etter vårt syn burde utvalget lagt enda mer vekt på tiltak for å bedre kunnskapstilfanget og tilstandsovervåkingen som nøkternt kan vise utviklingen, og gått dypere inn drøfting av aktuelle strategier for dette. Et bedre system for overvåking vil også kunne danne grunnlag for en bedre utbygd offisiell statistikk på området.

Vektleggingen i anbefalingene fra utvalget kan illustrere vårt syn her: Kapittel 12 om registre og miljøovervåking har 6 oppsummerende anbefalinger. De er i og for seg greie nok, men i hovedsak vage i formen, og bare én av disse går på overvåkingsaspektet. Til sammenlikning har kapittel 11 om kunnskap, forskning og kunnskapsspredning 22 oppsummerende anbefalinger, og kapittel 5 om eiere og rettighetshavere har 31 anbefalinger, og i begge de to sistnevnte kapitlene går utvalget mer konkret til verks.

SSB foreslår noen utfyllende tiltak til kapittel 12:

- Vi mener at et meget aktuelt virkemiddel for å få en bedre oversikt over kulturminnene i Norge vil være å samordne de forskjellige registrene som i dag finnes innenfor området.
- Videre må det legges en felles strategi for oppdatering av disse registrene.
- Samtidig må det utvikles rutiner for hvordan registrene kan serve miljøforvaltningen med statistikk til de miljøpolitiske nøkkeltallene.
- Vi tror det er behov for flere indikatorer for kulturminnetilstanden i Norge. Nøkkeltall og indikatorer må legge føringer for prioriteringer med hensyn på videre utvikling av registrene.

Utvalgets visjon, mål og strategi

Vi registrerer at utvalget er splittet i synspunkter på anbefalinger av mål og strategi, der mindretallet først og fremst ser ut til å ønske større grad av konkretisering. Generelt vil stor grad av konkretisering av mål og tiltak kunne lette muligheter for effektiv datafangst og måling av resultatoppgåing. Vi regner imidlertid med at ansvarlig forvaltningsmyndighet uansett må operasjonalisere utvalgets mål, strategi og anbefalinger til tiltak når disse skal implementeres.

Statistisk sentralbyrås rolle ved forbedring og tilrettelegging av grunnlagsdata

Som en av flere hovedstrategier anbefaler utvalget å legge økt vekt på formidling og tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljøer. En velvillig tolkning av dette er at et omfattende og godt tilrettelagt informasjonsarbeid om forekomst, status og tiltak skal ha prioritet. Arbeid med bedre grunnlagsinformasjon vil på sikt kunne effektivisere virkemiddelinnsettsen. Samtidig ser vi at av en forventet begrenset total ressursinnsats, bør både på kort og lang sikt andelen som går til konkrete vedlikeholds- og vernetiltak maksimeres så langt råd og nyttes effektivt etter en samlet prioritering.

Statistisk sentralbyrå nevnes konkret i kapittel 4 i utredningen og i kapittel 12 omtales bruk av registre i miljøovervåking. Vi vil kommentere disse kapitlene mer grundig.

• *Registre og stedfestet informasjon*

SSB har siden midten av 90-tallet opparbeidet kompetanse på bruk av digitale kart i kombinasjon med stedfestet informasjon fra registre bl.a. for på en kostnadseffektiv måte å avlede areal- og miljøstatistikk ved hjelp av geografisk informasjonsteknologi. Vi har noe erfaring som brukere av SEFRAK og stedfestet informasjon om fornminner. Dette er helt sentrale datakilder som det må satses videre på i form av kvalitetsheving og større grad av tilrettelegging for bruk av geografiske informasjonssystemer - GIS.

Et register karakteriseres i vår terminologi først og fremst av rutiner for kontinuerlig oppdatering. Dette mangler så vidt vi kan se lang på vei både for SEFRAK og Fornminneregisteret, og det er ikke gitt tydelige anbefalinger for hvordan dette skal skje. Vi anbefaler derfor at det i tillegg til kvalitetsheving på eksisterende informasjon og kritisk gjennomgang av hvilke kjennemerker registrene skal inneholde, legges vekt på organisering og formalisering av oppdateringsrutiner. SSB bidrar gjerne med erfaring og råd i et slikt arbeid, og er også etter norsk lov pålagt å sikre at denne typen registre utvikles hensiktsmessig. Det anses som viktig at eventuelle lovendringer, slik dette anbefales av utvalget, også sikrer hjemmel for framtidig rapportering drift av registre.

• *KOSTRA - et rapporterings- og tilbakerapporteringssystem*

Innrapportering av ressursinnsats og resultater av kommunalt og fylkeskommunalt arbeid med kulturminner, natur og nærmiljø er nå etablert i KOSTRA (kommune - stat rapportering). Kommuner og fylkeskommuner er sentrale aktører og premissleverandører for kulturminnetilstanden gjennom sitt ansvar for forvaltningen etter plan- og bygningsloven og kulturminnelovgivningen. KOSTRA inneholder viktig informasjon både om kommunal og fylkeskommunal ressursinnsats og hvilken vekt de samme aktørene gir kulturminnene i både plansaksbehandling og byggesaksbehandling. Et bærende prinsipp i KOSTRA er at innrapporterte data skal kombineres med aktuelle registerdata mv. for å kunne gi relevant tilbakerapportering og sammenliknende informasjon tilbake til kommuner og fylkeskommuner. Riksantikvaren deltar i utviklingen av KOSTRA-systemet.

KOSTRA må utvikles i videre i tråd med den kurs og de prioriteringer som velges i kulturminnepolitikken som følge av utredningen, og representerer kanskje den viktigste satsningen i overvåkingen av tilrettelegging for kulturminnevern. I så måte registrerer vi med undring at beskrivelsen av KOSTRA er bortimot fraværende i en innstilling på vel 200 sider.

Spesielt om utvikling av indikatorer og analyse av ringvirkninger

"Utvalgets flertall anbefaler at det satses på forskning og utvikling av systemer og indikatorer over overvåking av kulturminner og kulturmiljøer" (kap. 12). SSB støtter denne anbefalingen. Vi konstaterer at pr. dato er det etablert 5 miljøpolitiske nøkkeltall (St.meld. nr. 24 (2000-2001)). I den sakens anledning har vi hatt kontakt med Riksantikvaren i forbindelse med å etablere et lite sett "representative kontrollkommuner" og i tillegg vurdert muligheten for å få fram statistikk over "andel stående fredete bygninger og anlegg med ordinært vedlikeholdsnivå". Kontakten om disse problemstillingene illustrerer at indikatorutviklingen for kulturminner og kulturmiljøer ikke er et avsluttet kapittel.

Så langt mulighetene strekker til, vil Statistisk sentralbyrå gjerne gå inn i et samarbeid med kulturminneforvaltningen om videre indikatorutvikling, både innenfor KOSTRA-samarbeidet og i andre sammenhenger.

Videre vil SSB være interesserte i å samarbeide med kulturminneforvaltningen om analyse av samfunnsøkonomiske ringvirkninger av kulturminnene i Norge, slik utvalget antyder i kap. 4.

Med hilsen

Svein Longva